

هوزانا هه‌قچه‌رخا کوردی دناقبه‌را به‌رپرسیاریا: هوزانقانی.....وه‌رگری.....وره‌خنه‌گریدا

م.ه. هه‌قال سه‌لیم ته‌یب
زانکویا دهوک/ په‌رومردا بنیات/ پشکا کوردی

پیشگووتن:

لدویف دیتنا مه، قه‌یرانا نویخازیه‌تی لقی سه‌رده‌می... نه‌قه‌یرانا نویخازیه‌تییه
یان په‌یدابوونا نویخازیه‌تی. به‌لکو قه‌یرانا نویخازیه، چونکی ب‌شاشیقه‌ل نویخازیه‌تی
گه‌هشتینه‌نه‌شیاینه‌ب‌دروستی وه‌رگری. له‌وما بارگرانیه‌ک ئیخستیه‌سه‌ر ملین‌خوه‌و
وه‌رگری، کونه‌شین‌قی باری مه‌زن هه‌لبگرن.

ئه‌قه‌یرانه‌ژ چ‌ده‌ستپینکر؟ ل‌وی چ‌ه‌ندی ده‌ستپینکر، ده‌می‌قان نویخازا هه‌لوسته‌ک
به‌رامبه‌ر که‌لتوری که‌فن وه‌رگری و دیار کر کو ئه‌قه‌لتوره‌لدویف پیدقیین‌قی سه‌رده‌می
نه‌شیت‌خوه‌ب‌گونجینیت و وه‌راری بکه‌ت. له‌وما لدویف هه‌نده‌ک بگوهرین‌نوی‌چوون‌و
روژی‌خوه‌به‌ره‌ف‌روژئاقایقه‌برن و مه‌نده‌هوش‌بوون‌ب‌نویخازیه‌تا وان، و هه‌ر تشته‌کی
دیتی وه‌رگری بیی‌وی چ‌ه‌ندی هه‌را خوه‌لی بکه‌ن و جیاوازیی دناقبه‌را تشتی‌باش‌و خراب
ده‌ستنیشان‌بکه‌ن و بیی‌به‌ری‌خوه‌بدنه‌وی ئینکی کو دگه‌ل تاییه‌تمه‌ندیا کوردی دگونجیت‌یان
دژایه‌تیا وی دکه‌ن.

به‌رپرسیاریا هوزانقانی:

ئیک ژوان‌نیشانین‌نوی‌ژنویخازیه‌تی ده‌رکه‌فتین،
وینه‌کی‌نوی‌بوول‌هوزانی‌کو (به‌خشانه‌شیر) بوو. کو
دوماهیک‌تشت‌بو‌نویخازا ده‌رئیخستی. هه‌روه‌کو
(نازک‌ئه‌لمه‌لائیکه) دیبژیته‌وی جوری (بیدعه‌کا
روژئاقاییه) و ناقبری دیار دکه‌ت (هه‌ر زوی چاپخانان
ئه‌قه‌به‌خشانا سروشتی به‌لا فکر. لی‌سه‌ر به‌رگی وی
بی‌ئینکی په‌یقا شیر ده‌اته‌نقیسین. کو ئه‌قه‌ژی بوو
جه‌ی گومان‌لی ده‌قه‌خوه‌نده‌قانا، تاییه‌ئه‌قا بو وان
ده‌یته‌پیشکینشکر، شیره‌!!} {۲۱۳:۱} وه‌نده‌ک
ره‌وشه‌نبیرین‌دی دیتن‌دژوارتر بو‌قی قه‌یرانی

رووگه‌ه

ورزیه، بویته‌ی د‌ده‌ته‌هه‌کوئین و
وه‌رگریانین‌مرؤقایه‌تی و زانستی
ژماره 2 - 3
پاییزا ۲۰۱۱ - زه‌ستانا ۲۰۱۲

هه‌بوون، ئەو ژێ نەدانپیدان بوو ب پەخشانکرنا هوزانی، بەلکو بوو ئێکی چوون کو ئەوا دەیتە نقیسین" پەخشانەکا جوانە یان پەخشانەکا شاکارییه " {۶۶:۲} و دیارکر کود شیانیت مەنە کو گووتارەکا هونەری و جوان بنقیسین و ناڤی وی بکەینە شیعر. گووتارەکا دیتربنقیسین و ناڤی بکەینە (قەکولین)، بوئوونە ناڤی وی بکەینە پەخشان.

ل ڤیره‌دا ڤەرە لسه‌ر هوزانقانی چاڤدیریا ناستی وەرگری بکەت و دەڤی خوەب تەم و مژاویی تژی نەکەت، وەسا هزر بکەت کو یی نوپکره‌کی دناڤ هوزانیدا دکەت، و نوپکر نەووە کو دەڤی هوزانی بەره‌ڤه‌ ڤه‌کرنی و رافه‌کرنی بچیت، نەک گرتنا دەڤی بەرامبەر خوهندەقانی، چونکی مافی هوزانقانی نینه کو هوزانی هەمی بوزاتی خو بنقیسیت، بەلکو پیدڤی نینه ئەو ب تنی ل هوزانا خو بگه‌هیت بیی وی ئیکی خو نەکەتە خودان کو خوهندەقان ژێ ل ڤی هوزانی بگه‌هیت. {۶۷:۲} و بو ڤی مەرهمی، دی پرسیاره‌کا (د.زه‌کی نەجیب مەحمودی) وەرگرین؛ کو ئەڤ پرسیاره‌ دناڤ پەرتوکا وی ئەوال ژیر

ناڤی (مع‌الهوزانا) هاتبوو دیارکر. دەمی دینژیت: «چاره‌نقیسی وی هوزانی پشتی چەند سەردەمەک لسه‌ر دەریازدین چیه؟ نایه‌ هیز و گاریگه‌ریا خو دمینیت، دەمی خوهندەقان بەری خو دەتێ کو کەس نینه قان کۆد و لوغز و جه‌ڤه‌نگان بووونبکەت؟». {۱۴۰، ۱۴۱:۳}

دەمی ئەم هوزانا کلاسیکیا کوردی دخوبین کۆ ئەڤه‌ پتر ژ چار سەده‌ لسه‌ر دەریازبووین. ئەم وەسا تیدگه‌هین کو لسه‌ر بنه‌مایین په‌یوه‌ندیکرنی دناڤه‌را هوزانقانی و خەلکی دا یاها تیه‌ ئاڤا کرن، لەوما پرسیاره‌ ئەو خوهندەقانی کورد پشتی دەریازبوونا

چارسەد سالی دی لسه‌ر هوزانا نوپخازا کوردی دی هەمان هەلوست هەبیت... ئەم نزانین...!!

ئەگەر هوزانقان وەسا هزر بکەت کو هوزانا هەڤچه‌رخ ب لادان ژ پێڤه‌رین زمانی ئەو ب هوزانا نوپخازی دەیتە قەله‌مدان، دی بیژین دروسته‌ ئەڤ جوری هوزانی لادانە لی نە لادانەکا ڤه‌وزه‌ویییه، بەلکو خودان چەند پێڤه‌ره‌کین دیارکرینه‌ بین گریدانیه‌ ب ئەو تشتی دناڤ دەڤی هوزانیدا دەیتە ئاڤا کرن و ئەڤ لادانا ڤه‌وزه‌وی دبیتە ئەگەر کو چ رافه‌کرن نەهینە ئەنجامدان و هژمارا چنژ وەرگران کیم بکەت و بگه‌هیتە وی ناستی کو هوزان دگەل بەرزه‌ بییت و بییتە گرتیی هندەک شیوه‌یین نەزوکی و هەمی په‌یوه‌ندیان دگەل خوهندەقانی بپریت، ئەگەر هندەک هەبن وەرگری دناڤ ڤی هەڤکیشی دا دەریبخن و وەسا هزر بکەن کو هوزانقان دەمی هوزانی دنقیسیت خوهندەقانی نادانیتە پیش چاڤین خو، چونکی ئەو هوزانی بو دەریپنا نەخوشی و چه‌پاندن خو دەهینیت و پرسا وەرگری پشتی نقیسینی دەیت. ل هەمان دەمدا هندەک ره‌خنه‌گرین هەین دبیزن (په‌یوه‌ندیا هوزانی) ژ ئەرکین هوزانقانییه‌ دناڤ هوزانا ویدا. ئەوژی

هوزانا هەڤچه‌رخا کوردی

روگه‌ه

ورژیه، پویتی د دته‌ ڤه‌کۆلین و وەرگیرانین مرۆڤایه‌تی و زانستی
ژماره‌ ۲ - ۳
پاییزا ۲۰۱۱ - زفستانا ۲۰۱۲

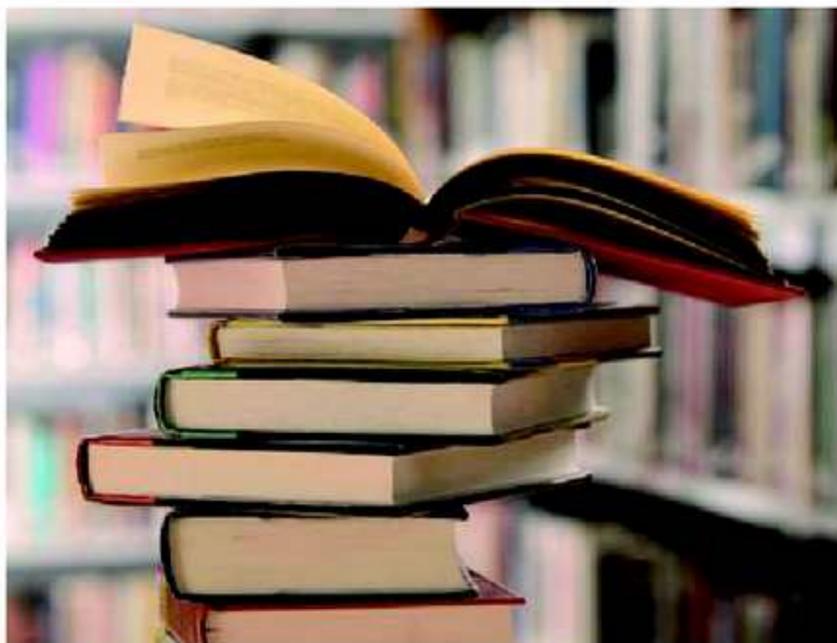
ب ریکا نزمکرنا ناستی هوزانی بو ناستی خوندنه‌فانان ، نه‌گهر وان بقیته ل هوزانا نویخاز بگه‌هیت.

به‌رپرسیاریا وه‌رگری:

ل هه‌مان دمدا هندهک نه‌رک لسه‌ر ملی وه‌رگری ژی هه‌نه پیدقییه جییه‌جییکه‌ت .(نه‌ک بتنی ب جوانی وگاریگه‌ریا هوزانی هوشمه‌ند ببیت و به‌ره‌ف رامانین ناماده بیی ماندیبوون بچیت . چونکی ده‌قی هوزانا هه‌فچه‌رخ ژ گوتار بیژیا ئیکسه‌ر یا دویره‌کفتی) . {۴: ۱۰۰} له‌وما فه‌ره لسه‌ر خوندنه‌فانی خوه ب هندهک سه‌ربورین ره‌وشه‌نبیری چه‌ک بکه‌ت هه‌تاکو به‌رامبه‌ر ده‌قا هوزانی ب راه‌ستیت و بیی نه‌کتیف بیت دگهلدا و خوه زه‌نگین بکه‌ت ب گه‌نجینا خوه یا هوزانی و بزانیته نه‌و چ یاسانه حوکمی ل هوزانا نوکه دکهن و زنده‌باری قی هه‌می پیدقییه رتوشکرنا چیژا نه‌ده‌بی بکه‌ت کو نه‌ف چه‌نده ژی ناهیتته نه‌نجامدان لده‌ف گه‌له‌ک ژ خوندنه‌فانین مه . و هوزانقانی ماف بیی هه‌ی کو په‌نایی بو‌فه‌شارتتا هونه‌ری ببیت لی تاریاتییی دروست نه‌که‌ت و هندهک وینان نا‌قا بکه‌ت کو زنده‌روویه‌ک ژ تاریاتی و نالوزیا وی دا هه‌نه کو دبیتته نه‌گهر هوزان تیک بچیت و خوندنه‌فان ب وه‌ستیته ، و نه‌م دی بیژین پیدقییه هوزانقان بزانیته کوچ دقتی ژ هوزانی و هوزانی چ ژی دقتی ، نه‌گهر نه‌ دی نه‌نجامی وی تاخفتنه‌کا فه‌شارتی بیت کو هوزانقان نه‌شیت چاره‌سه‌ر بکه‌ت.

ل قیره‌دا پیدقییه وه‌رگر خوه ژ هندهک خواندنین که‌فن دویره‌بختیت ، نمونه ژی کو گوهداره‌کی سست نه‌بیت و چاقه‌ریی خاندنین بله‌ز و ناماده بیت ، به‌لکوفه‌ره چاخشانندنه‌کی ل دیتنین خوه بکه‌ت و خوندنه‌فانه‌کی به‌کاربه‌ر نه‌بیت و به‌ره‌مه‌پینه‌ره‌کی داهینه‌ر بیت ، چونکی خواندن پروسه‌یه‌کا نه‌کتیفه ، هه‌ر وه‌کو (یاوس) دبیت (دیالوگ و گوهرینا نه‌زمونایه و پرسیار و به‌رسفن) . {۵: ۵۴} چونکی خوندنه‌فانه‌ک دی هه‌بیت تامی وه‌رگری و تیک دی ره‌خنا و تیبینیان دیارکه‌ت ، و نه‌ف چه‌نده دروست ناییت نه‌گهر هه‌می شیانان نه‌مه‌زخینیت بو ب ده‌ستقه‌ئینانا وان ریکین دروست و گره‌نتی بو‌خواندنین کویر و تیره‌سه‌ل .

هه‌روه‌سا لسه‌ر خوندنه‌فانی هه‌فچه‌رخه کو ده‌قی ب هه‌می شیان و نه‌زموون بخونیت

و ریکه‌کا نوی بوره‌فتار کرنی دگهل ده‌قا شیعیری بگریته و پالپشتیی ب زانستین مروقیایه‌تی بکه‌ت و نه‌و بابه‌تین نوی دهرده‌کفن ، چونکی نوکه ده‌قا هوزانی خوارنه‌کا ناماده و دروست نینه و زوو خوه ب ده‌ستقه به‌ر ناده‌ت ، به‌لکو

رووگه‌ه

وزریه ، بویتیه د ده‌ته فه‌کوئین و وهرکیرانین مروقیایه‌تی و زانستی ژمه‌اره ۲ - ۳ پاییزا ۲۰۱۱ - زه‌ستانا ۲۰۱۲

د ناڅ ناڅنی خوډا چهندها ناماژه و چهڅهنگ و جهین څالا ههنه، نههاتینه تژیکن. ژ بهر څی نیکی ناڅهک بو دهقا هوزانا ههچهرخ هاتیه دانان کوئو ژی (دهقا بهرزه)، لهوما فوره خوډندهڅان لدویڅ وی تشتی بهرزه بگه رییت، تهوی ژ لایی هوزانڅانی هاتینه ستاندن وهک: زمان و ههست و لڅین و نهو دویریاتی دناڅبهرا داهینهری و خوډندهڅانی نه مینیت و خوډندهڅان نهکهڅیته ژیر فشار و کارتیکرنین دیتل دهمی خواندنیډا .

بهرپرسیاریا رهڅنهگری :

تهڅی لایهنی پیدڅیه چ جاران ژ بیر نهکین، کو تهوژی بهرپرسیاریا رهڅنهگریه، کو رهڅنهگری کورد تهڅ ساریاتیه د ناڅبهرا وهرگری و دهقیدا، و لسهر ههمی پروسا وهرگرتنی دروست کری. چونکی رهڅنهگری مه ریکین روون و ناشکرا ناراستی وهرگری مه ناکهت، و دوو قهیران دروست دین؛ قهیرانا وهرگرتنی و قهیرانا رهڅنی، ل څیره دا ب دروستی مه قهیران یا دناڅ بزاقا رهڅنا ته ده بیا کوردی ههی. ههه چهنده پینگافین مهزن هاتینه هافیتن و دهه مان دهمددا پشتا خوډ دایه کهلتوری خوډ یی دهقناسی و رهڅنهیی و بهرهڅ و ان تیورین رهڅنهیی چوونیه، تهوین ژ روژناڅایی هاتین، تهڅه ژی دروسته تهگه و ان بنه مایان پراکتیک بکهن کو دگهل تایهته ندیا بهر هه مین ته ده بی بگونجیت و بلا نهگه هیته وی رادهی کو زنده رووی د ب کار ئینانا و ان تیوراندا کول ژینگه هنی و ان یی رهسهن وهسا نه هاتینه بکار ئینان {۶: ۱۱}

تهڅه وی رامانی ناگه هینیت کو ته م ده رگه هی ل بهرامبه ر ههه بیاڅه کی بو مه دهیت بگرین، بهلکو باشتهر ته م مفایی ژی وهر بگرین ژ پینڅه مهت وهرارکرن و ان هزر و رهڅنان کولدهڅ مه یین ههین؛ نهک ته م هندهک جلویه رگین ناماده بکهینه بهر خوډ و قهبارین وی لسهر هزر و زمان و ریکین دهر برینا مه نه بن و تهڅ نیکه ژی گهلهک یا زوره.

پیشنیاړ:

- بو بهرهنگار بوونا څی قهیرانی، ل دهسپینکی ته م نابیزین کو نویخازیهت ب کیماسی بهیته لقه لهمدان، چونکی نویکن تشته کی فوره لهه موو دم و جهان؛ لی تهڅ نویکر نه لسهر بنه مایی کلاسیکیه تی بهیته ناڅا کرن نهک بهر هیهک بیت بهرامبه ر تشتی کهڅن؛ و نموونه ژی هوزانا نویا کوردی چ مه ترسیهک لسهر هوزانا کلاسیکیا کوردی دروست نه کر.
- فوره ته م ب شیوه کی بابه تی بهری خوډ بدهینه څی پرسی، تهوژی دروست کرنا په یوه ندیه کی دناڅبهرا دوو جه مسه راندا (داهینه ر و وهرگران) کو نڅیسهر ب شیوه کی زنده دهڅی خوډ تاری نه کهت، کولدهڅ وی تهڅه کوالیتیا هونه رییه، چونکی کوالیتیا هونه ری ب څه کرنا دهڅی یه نهک ب دویر کهفتن ژ واتایی و تاریاتی و هه می تورین په یوه ندیکرنی دگهل خوډندهڅانی بریت؛ و فوره لسهر هوزانڅانی بهرسڅا و ان هیڅی و پیدڅی و گرنگیین وهرگری بدهت. تهڅ چهنده ژی لدهڅ رومانی دیار بوو کو هندهک جاران هوزانی دابین نه دکر.
- لدویڅ دیتنا من نیک ژ مه رجین سه رکهفتنا ته زمونان هوزانی (په یوه ندیکرنه دگهل خوډندهڅانی)، چونکی سروشتی دهڅی ته ده بی تهوه کو نارمانجهک هه بیت و پینکولی بو بکهت و غایه تهک هه بیت لدویڅ بگه رییت و گرنگی دان ب ناستی رهوشه نبیری و وهرگری.

- ئەم پېدقئى ب هندهك پرنسىپپېن مكوم بو دروستكرنا ههقسهنگيهكى و ههقكاريهكى دناقبهرا (نقىسهه ر و رهخهگرى و خوهندهقانى و راگههاندنى و دهزگههين بهلاقكرنى) داينه.

پهروايز:

۱. ننازك الملائكة: قضايا الهوزان المعاصر، الطبعة السابعة، دار العلم للملايين، بيروت، ۱۹۸۳
۲. حسين مروة: ظاهرة خطيرة في الهوزان العربي، مجلة الاداب، العدد (۸)، اذار/ ۱۹۶۶
۳. ههمان ژندهر
۴. جهاد فاضل: قضايا الهوزان الحديث، الطبعة الاولى، دار الشروق، بيروت، ۱۹۸۴.
۵. مجاهد عبدالكريم: هوزانية الغموض (قراءة في هوزان عبدالوهاب البياتي)، منشورات الموجة، ب.م، ۱۹۹۸.
۶. ههقال سهليم تهيب: بونيادگهري دناقرهخنا كورديدا (ژدهستپينكى ههتا سالا ۲۰۰۳)، ناما ماستهري، كوليژا نادابى، زانكوييا دهوكى، پشكا زمانى كوردي، ۲۰۰۵.

رووگهه

وززيه، بوپتهى د دهته ههكولين و
وهرگيرانين مرؤفايهتى و زانستى

ژماره ۲ - ۳

پايبزا ۲۰۱۱ - زقستانا ۲۰۱۲